

СЕКЦІЯ 2. ІСТОРИКО-ПРАВОВІ ПИТАННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ДІЯЛЬНОСТІ АДВОКАТУРИ

Бойко Ю.О.

*студентка 1-го курсу судово-адміністративного факультету
Національного університету «Одеська юридична академія»*

РОЗВИТОК АДВОКАТУРИ У ПЕРІОД ГЕТЬМАНЩИНИ

Розвиток адвокатської діяльності на теренах України сягає своїм корінням ще Київської Русі. Проте найбільший розквіт та значущість, на нашу думку, він набув в період «першої держави», яка вже мала зародки демократії – Гетьманщини.

Вже за часів Гетьманщини можна казати про професію адвоката як про повну та сформовану юридичну професію, яка передбачала наявність певних прав та обов'язків, що були зазначені в одному з найвпливовіших документів того часу: зводу законів Гетьманщини XVIII сторіччя «Права, по которым судится малороссийский народ, Высочайшим всепресветлейшия, державнейшия Великия Государыни Императрицы Елисавет Петровны, Самодержицы Всероссийския, Ее императорского священнейшего Величества повелением, из трех книг, а именно: Статут Великого князівства Литовського 1588 р., Зерцала Саксонского и приложенных при том двух прав, також де из книги Порядка, по переводе из польского и латинского языков на российский диалект в едину книгу сведенные, в граде Глухове, лета от рождества Христова 1743 года». Більш відомою та вживаною назвою цього документу є «Права, по которымъ судится малороссійскій народъ» [1].

Саме в ньому вперше вживається поняття «адвокатъ» в значенні захисника сторони. Крім того, в статті 7 зазначені відповіді на такі питання: «Хто такий адвокат?», «Які адвокати мають бути та при яких судах?», «Кому і для чого він потрібний?» [2].

Можна стверджувати, що адвокатура України в період Гетьманщини була визнаною окремим станом, хоча і не була об'єднана в професійну спілку. Крім того, вже в період Гетьманщини була передбачена плата адвокату, так званий, гонорар. Виникнення платні, на нашу думку, зумовлено тим, що все більше людей бажало отримати якісний захист та кваліфіковану допомогу. Крім того, позивач і відповідач мусили відшкодовувати кошти за папір, чорнила, вони мали платити писарям та канцеляристам за написання документів, виготовлення копій, засвідчення документів, оформлення на

письмі судових промов. Зазначимо, що окремо оплачувалися судові витрати, пов'язані з виїздом вістових козаків до сторін з розпорядженням суду, а також, якщо таких дій потребував судовий процес, і спеціальних уповноважених для проведення слідства, доправлення до суду підозрюваних, межування земель тощо.

Як вказується в літературі, адвокат, виконуючи свою роботу, позбавляв свого клієнта марудних клопотів особисто оббивати пороги суду, кланятися писарям та канцеляристам, клопотатися про виїзд слідчих, доправлення свідків та таке інше. Усі папери від клієнта тепер писав адвокат. Доводилося платити лише за виготовлення копій, засвідчення документів, написання вироків та витягів із них. Якщо таланило запросити адвоката з місцевих, відпадала потреба оплачувати йому оренду житла та харчуваття [1].

Так, до прикладу, козаки Кропивнянської сотні Переяславського полку, скаржачись до Генеральної військової канцелярії на свого адвоката Максима Петровича (1756), зазначали, що той взяв з них готівкою 60 рублів та чималу платню в натуральній формі [4]. Подібним випадком, коли можна казати про оплату праці адвоката, є донесення віцекапрала Романа Струтинського від 25 вересня 1750 р., який успадкував від свого батька затяжну справу проти прилуцького полковника Гната Галагана. Останній у містечку Вереміївка «в різних роках різні спричинив збитки та грабунки відібранням ґрунтів та іншого». Батько Романа Струтинського розпочав судовий процес ще в 1734 р. Син же скаржився гетьманові К. Розумовському, що вже сам поніс великі збитки через всіляке затягування справи актуальним прилуцьким полковником Григорієм Галаганом. Серед цих збитків зазначено й тридцять рублів видатків на адвоката, найнятого в Україні [3].

Підсумовуючи розглянуте вище, можемо стверджувати, що інститут адвокатури дійсно має складний та тривалий шлях розвитку. Проблематиці його розвитку за часів Гетьманщині приділено суттєву увагу з боку науковців, що обумовлюється важливістю досягнень адвокатури у той час та їх значущістю для розвитку адвокатури на подальших етапах становлення в Україні.

Список використаної літератури:

1. Брехуненко В. Адвокатський хліб: заробітки адвокатів у Гетманщині. URL: <https://istorstudio.kubg.edu.ua/index.php/journal/issue/view/10>
2. Упор. та автор нарису К. А. Вислобоков. К.: Наук. думка, 1997. 603 с.
3. Боярський Б. В. Історія становлення адвокатури в Україні. URL: http://www.rusnauka.com/3_KAND_2007/Pravo/18843.doc.htm.
4. Інститут рукопису Національної бібліотеки України ім. В.І. Вернадського. Ф. 1. Спр. 50594-50658. Арк. 325–326.
5. Центральний державний історичний архів України, м. Київ (ЦДІАК України). Ф. 51. Оп. 1. Спр. 1493. Арк. 1.

Науковий керівник:** старший викладач кафедри організації судових, правоохоронних органів та адвокатури Національного університету «Одеська юридична академія» **Несстерчук Лілія Петрівна

Броніч М.Р.

*студентка 2-го курсу судово-адміністративного факультету
Національного університету «Одеська юридична академія»*

СТАН ПРАВОЗАХИСНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ АДВОКАТУРИ В УСРР

Тема дослідження зумовлена тією обставиною, що завдання побудови правової держави, процес демократизації суспільства, проблеми зміцнення законних прав громадян вимагають нового підходу до діяльності інституту адвокатури та адвоката-захисника у судочинстві. Проблема взаємовідносин адвокатури з державною владою у світлі забезпечення справедливого судочинства завжди викликала і продовжує викликати дискусії та спори щодо її місця у здійсненні правосуддя.

Сьогодні інститут української адвокатури стоїть перед нагальною потребою визначення нових векторів подальшого розвитку, що обумовлено загостренням політичної ситуації, рядом зовнішніх загроз та внутрішніх ризиків, погіршенням соціально-економічних показників у країні, трансформацією правової системи. Надбання адвокатської спільноти наприкінці XIX – початку XX століття були повністю відкинуті, коли з встановленням радянської влади корпорацію присяжних повірених було ліквідовано відповідно до Декрету №1 «Про суд» від 24 листопада 1917 року.

Коли радянська влада остаточно утвердилася на українських землях, почалося остаточне знищення основ права, скасування судів, прокуратури та адвокатури. З'явилося нове джерело права – революційна правосвідомість, застосовувалася позасудова розправа, адже свавілля стало державною політикою. В умовах, коли невизначеність форм організації судового захисту, а бути захисником чи представником у справі дозволено фактично кожному, адвокатура як самостійний інститут не могла існувати.

Радянська влада розглядала адвокатуру як ворожу силу, тому що обслуговувала інтереси буржуазії та була пов'язана із ними матеріальними інтересами. Як наслідок, і адвокатура зустріла вороже перемогу радянської влади. Присяжні повірені вважалися потенційними ідеологічними ворогами, а зміни в адвокатурі були спрямовані на те, щоб адвокати не були фінансово залежними від клієнтів. Головною метою держави у цей час було сформулювати нову ідеологію, розірвати зв'язок між адвокатом та його клієнтом, створити